



Teema edellä puuhun?

Pääkirjoitus

Konsta Kajander ja Matti Roitto

Vuodesta 2003 ilmestynyt open access -julkaisu J@rgonia on edennyt 16. vuosikertaansa. Nyt kun vapaasta tiedejulkaisemista keskustellaan syystäkin paljon (esim. *The Report of Scholarly Scientific Communication Conference 2015*), on hienoa huomata, että täysin vapaasti saatavana lehtenä alusta saakka ilmestyneenä J@rgonia on ollut edelläkävijöiden joukossa tässä asiassa. Ehkä myös avoimesta saatavuudesta johtuen lehden sivumäärätkin ovat kasvaneet. Tämän lisäksi, aikaansa seuraavana julkaisuna, J@rgonia on itselleen sopivalla tavalla jatkanut uudistumista muutenkin.

Tästä esimerkkinä nyt käsissäsi oleva, todennäköisesti näytöltä lukemanne lehti, joka on sen historian ensimmäinen varsinainen teemanumero. Teimme samalla kokeilun: kaikki lehden sisältö palvelee erikoisnumeromme teemaa eli kyseessä on ”total teemanumero”. Otamme mielellämme vastaan palautetta ja kehitysehdotuksia lukijoilta siitä, miten tässä kokeilussa onnistuttiin. Teemanumeromme keskittyy aina ajankohtaisen terveyden ja hyvinvoinnin aihepiiriin, ja se on rakennettu yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen Terveys ja hyvinvointi -tutkimuskeskittymän kanssa. Lehden sisältöä esittelevät tarkemmin erikoisnumeron toimittajat Jari Eilola, Petteri Impola, Annastiina Mäkilä ja Anna Niiranen johdantoartikkelissaan. Kyseessä on myös ensimmäinen numero, jossa mukana on aiemman toimituksen ja erikoisnumeron toimittajien aloittamaan työhön on toimituskunnan ohella osallistunut uusi päätoimittaja Matti Roitto.

Mutta miksi teemanumero? Eikö niitä ole tarjolla kaikkialla ja koko ajan? Teemanumeroa voidaan puolustaa useilla seikoilla. Parhaimmillaan ne tuovat aihepiirinsä tuoretta tutkimusta esille, antaen kirjoittajille mahdollisuuden nostaa tutkimansa aiheen profiilia ja toisaalta lehdille mahdollisuuden tavoittaa uusia kohderyhmiä. Toimitustyön kannalta teemanumeron kynnyks voi myös olla matalampi kuin antologiassa. Teemanumerot tarjoavat samalla yksittäisiä artikkeleja laajemmin ”rihmastollisia” mahdollisuuksia tutkimusverkostojen ja -keskittymien näkyvyyteen,



monitieteiseen eri yliopistojen väliseen yhteistyöhön sekä nuorten tutkijoiden esiin nousuun. Haasteet ovat toki samanlaiset kuin artikkelikokoelmassa, tärkeimpänä osien yhteensitominen kokonaisuudeksi, mutta prosessit ovat yleensä hieman nopeampia, ehkä myös jossain määrin kevyempiä.

Periaatteessa temaattinen lähestymistapa voi olla potentiaalinen tieteellisen julkaisun profiloimismahdollisuus. *Contemporary Social Science* -lehden päätoimittaja David Canter on pohtinut kiinnostavalla tavalla sitä, miksi lehti päätti linjata jopa hieman poikkeuksellisesti jokaisen numeronsa teemanumeroksi. Canterin mukaan ratkaisu mahdollistaa tutkimusverkostojen syventämisen sekä laajempien arvioijaverkostojen hyödyntämisen erikoisaiheita koskien, samoin tuplakuratoinnin ja sisältöjen paremman indeksoitavuuden. (Canter 2016.) Puheenvuoro ja tieteellisen erikoistumisen kehitys nostavat esiin kysymyksen: vieläkö profiloitumisen keskellä on tilaa myös yleislehdille?

Vastaus on sinänsä selkeä: aivan varmasti on. Jos ajatellaan vaikkapa kotimaista tiedekenttää, julkaisuja on paljon. Esimerkiksi Journal.fi -tiedejulkaisuportaalissa julkaisuja löytyy jo 61 nimekettä. Pääosa lehdistä, myös muualla, on kuitenkin jollain tapaa edelleen yleislehtiä tai oman spesifimmän painopisteensä yleisempiä julkaisuja. Yleisledessä artikkeli voi tavoittaa erilaista lukijakuntaa kuin spesifimmässä julkaisussa. Se ei välttämättä ole huono asia, jos ajatellaan tieteensisaistä kommunikaatiota. Pienemmän yleisjulkaisun vahvuutena on parhaimmillaan ketteryyden ja monipuolisuuden yhdistelmä, joka tavoittaa heterogeenisempaa lukijakuntaa ja tuo siten tieteen diversiteettiä eri lailla näkyväksi. Tästä vahvuudesta J@rgoniassa on haluttu pitää kiinni. Spesifimmän julkaisuforumin ja yleisemmän väliin sijoittuvat teemanumerot ovat erinomainen mahdollisuus tuoda yhteen hyvin erilaisiakin aiheita ja koota niistä laajempaa kokonaisuutta.

Teemanumeroiden kritiikissä on esitetty esimerkiksi huoli juuri avoimen, yleisen julkaisukanavan tukkeutumisesta. Teemanumeroiden, samoin kuin artikkelikokoelmien vaarana on pintapuoliseksi jäävä yhtenäisyys. Harvemmin ilmestyvän lehden on myös pelätty jäävän kirja-arvioidensa ajankohtaisuudessa jälkeen. Toisaalta on selvää, että hyvin tehty tutkimus ei ole, onneksi ainakaan vielä, kvartaalipohjaista, vaan kestää esimerkiksi 6 kuukautta pidemmänkin syklin. Joissain tiedelehdissä nähdään esimerkiksi kolmen vuoden, jopa pidempiä syklejä. Aiheidonnaisuus on hyvä pitää tässäkin mielessä. Teemanumerot eivät kuitenkaan ole itseisarvo ja siksi J@rgonia jatkaa päätehtävänsä: aihepiiriltään avoimien numeroidenkin tekemistä.

Siirtymät kuten päätoimittajan vaihto konkretisoivat muutosta, joka näkyi ylläkin rivien väleissä. Siksi on hyvä kirjoittaa muutama sana tulevasta. J@rgonia jatkaa edelleen kulttuuri- perinne- ja historiantutkimuksen yleislehtenä ja julkaisee jatkossakin artikkeleita näille aloille liittyvistä ajankohtaisista tutkimusaiheista, joista voitte tehdä ehdotuksia päätoimittajalle. Sisällöllisesti uutena painopistealueena nyt myös poliittinen historia on nostettu eksplisiittisesti esille täydentämään aiempaa profiilia. Otamme mielellämme vastaan puheenvuoroja ja tieteellisesti relevantteja keskustelun avauksia kokeneemmilta tutkijoilta ja kannustamme erityisesti nuoria tutkijoita raporttien ja kirja-arvioiden tarjoamiseen. Konferenssi-, workshop- ja

symposiumraporteille on edelleen selkeää tilausta nopeankin tiedonvälityksen aikakaudella. Niiden kautta saamme tietoa paitsi ajankohtaisista tutkimuksista myös tapahtuman järjestäneistä tutkimusverkostoista. Uusimmasta tutkimuksesta perillä oleminen vaatii myös kirjallisuuden seuraamista, jolloin kirja-arviot palvelevat tiedeyhteisöä ja tieteellistä keskustelua, edistävät kirjoittajan omaa tutkimusta sekä kehittävät tai ylläpitävät kirjoitustaitoa. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää väitöskirjoihin, joiden lukumäärän eksponentiaalisen kasvu (esim. Savunen 2003; Karonen 2018) asettaa haasteita erityisesti yksittäisten tutkimusten näkyvyyden kannalta. Viime aikojen keskustelu esimerkiksi sisällissodasta kuitenkin osoittaa, että väitöskirjoistakin voidaan käydä edelleen tärkeää tieteellistä keskustelua, joka herättää kiinnostusta myös julkisuudessa (ks. Ahonen et al. 2018).

Uudella linjalla jatketaan myös tulevan, keväällä 2019 ilmestyvän ”Lapset, historia ja kulttuuriperintö” teemanumeron tiimoilta. Teemanumeron toimittavat Minna Mäkinen, Lauri Julkunen, Karoliina Puranen ja Ida Vesterinen Historian ja etnologian laitoksen vastaperustetusta Childhood and Education -tutkimusryhmästä. Vaikka tämän keväinen ja tuleva teemanumero ovat tällä kertaa vahvasti jyväskyläläisvetoisia, otamme enemmän kuin mielellämme ehdotuksia myös muista yliopistoista. *J@rgonia* ilmestyy jatkossakin kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Esimerkiksi neljän lehden sykliin mahtuu mukavasti avoimien teemojen rinnalle ainakin yksi teemanumero.

Tämän teemanumeron myötä loppuu myös Konsta Kajanderin kolme vuotta kestänyt työ lehden päätoimittajana. Hänen lisäkseen toimituskunnasta poistuvat myös Henna Karppinen-Kummunmäki ja Anna Niiranen. Heille, samoin kuin muille *J@rgonian* toimituskunnassa mukana olleille haluamme esittää lämpimän kiitoksen lehden eteen tehdystä arvokkaasta työstä. Jatkossa uudistamme sisällön lisäksi myös hieman toimitustyötä. Syksystä alkaen Petteri Impola aloittaa lehdessämme toimitussihteerinä ja toimitusta vahvistamaan liittyvät Liia Raippalinna ja Annastiina Mäkilä. Lisäksi haemme myös uusia toimittajia kaksivuotiselle toimikaudelle.

Toivotamme lukijoillemme rentouttavaa kesää sekä antoisia lukuhetkiä *J@rgonian* teemanumeron parissa!

FM Konsta Kajander toimi *J@rgonian* päätoimittajana vuosina 2015–2018.

FT Matti Roitto aloitti *J@rgonian* päätoimittajana tammikuussa 2018.

Lähteet

Ahonen, Sirkka, Pertti Grönholm, Suvi Kansikas, Satu Lidman & Heimo Nyysönen. 2018. ”Keskustelu historian tapahtumista ja tulkinnoista tulee olla vapaata ja kriittistä” *Historioitsijat ilman rajoja* 22.5.2018.

<https://www.historianswithoutborders.fi/keskustelun-historian-tapahtumista-ja-tulkinnoista-tulee-olla-vapaata-ja-kriittista/> [Haettu 22.5.2018]

Canter, David. 2016. 'The theme's the thing': developing and editing a multidisciplinary journal. *Taylor & Francis Editor Resources* 9.3.2016. <https://editorresources.taylorandfrancisgroup.com/the-themes-the-thing-developing-and-editing-a-multidisciplinary-journal/> [Haettu 22.5.2018]

Karonen, Petri 2018. Historiantutkimuksen ja yhteiskunnan yli puolitoistavuosisatainen vuoropuhelu: resurssit, rakenteet ja tulokset. Teoksessa *Tiede ja yhteiskunta. Suomen Historiallinen Seura ja historiantutkimus 1800-luvulta 2010-luvulle*, toim. Petri Karonen. [Tulossa]

Savunen, Liisa. 2003. Tohtoreiden työllistyminen, sijoittuminen ja tarve. 2003. *Suomen Akatemian julkaisuja* 4/03. Helsinki: Suomen Akatemia.

The Future of Scholarly Scientific Communication Conference. 2015. The Royal Society. <https://royalsociety.org/~media/events/2015/04/FSSC1/FSSC-Report.pdf> [Haettu 28.5.2018]